

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre. . . 12 kor.
Fél évre. . . 6 „
Negyedévre . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

Hirdetés díja:

Egész oldal . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . 4 „
Nyolczad oldal . 2 „

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Báró Prónay Dezső megnyitó beszéde

a f. évi november hó 13-án Budapesten tartott ág. h. evang. egyház egyetemes közgyűlésén

Méltóságos és főtiszteletű egyetemes gyűlés!

Midőn az új század elején, annak első esztendejében tisztelettel üdvözlöm evang. egyházunknak egyetemes közgyűlésünkön összegyűlt tagjait, mindenekelőtt arra kell utalnom, a mi a kezdődő századnak az egyházra nézve legnagyobb fontosságú jelensége.

Kétségtelen, hogy a legújabb időkben a közfigyelem nagyobb mértékben fordul a vallásos kérdések felé. Kétségtelen, hogy a közelmulthoz viszonyítva, a vallásos érzés, vagy legalább annak külső megnyilvánulásai élénkebbnek látszanak.

A vallásos érzés ezen megélénkülésén örvendőnk kellene. De a vallásos érzés ezen külső nyilvánulásainak megélénkülése mellett érdekesebbé válnak a felekezeti ellentétek is és a felekezetek közötti viszony oly irányban kezd módosulni, a minő irányban való fejlődés a hazánkban a közelmultban uralkodó szellemmel szemben legalább is meglepő. Ennélfogva természetes, hogy egyházunknak jövője az, a mi első sorban foglalkoztat, ami gondolkodásunknak és gondoskodásunknak legfőbb tárgya.

Nem nehéz annak az okát felderíteni, hogy miért lett ismét élénkebb az érdeklődés a vallási kérdések iránt.

A mult században oly meglepő, oly óriási volt a haladás az anyagi téren, s oly meglepő a természettudományok haladása is, hogy az szinte elkápráztatta az emberiséget. De sem az ipari termelés, a közlekedés, szóval az összes anyagi javak előállításánál feljűnő óriási haladás, sem a tudománynak bámulatos fejlődése nem

adta meg az emberiségnek azt, a mit ettől várt. Nem tette boldogabbá az emberiséget, sőt az óriásinak látszó haladással legalább arányban álló viszonylagos megelégedésnek sem lett forrásává. (Élénk tetszés és helyeslés.)

Odafordul tehát az emberiség ismét, a hova csalódások és kiábrándulások után fordulnia kell. Megnyugvást keres a keresztyén hitben, mert új eszmét, melynek erkölcsi értéke lenne és a melynek lényege ne volna meg a keresztyénségben, a lefolyt tizenkilencz század, a tudomány rendkívüli haladása mellett, még sem alkotott, még sem hozott létre.

A valódi keresztyénség most is az az eszmény, a melytől még nagyon távol állunk és a melynek megközelítése az emberiség legjobbjainak törekvése. Ámde az emberiség a megnyugvást a hitben is csak úgy és oly mértékben fogja megtalálni, a minő mértékben megközelítheti a tiszta és valódi keresztyénséget.

A keresztyénség lényege pedig nem más, mint a vallásosságnak és erkölcsiségnek azonosága.

Ebből vonhatunk következtetést a különböző keresztyén felekezetek jövője tekintetében is.

A keresztyénség örök igazságai felette állanak az idők változásainak, de a szegény, gyarló ember azon törekvései, a melyek ezen örök igazságok megvalósítására irányulnak, az ember gyarlóságánál fogva nagyon is alá vannak vetve az emberiség minden viszontagságainak. Ebben keresem én az okát és magyarázatát a különféle keresztyén felekezet keletkezésének. (Zajos helyeslés.)

Az egyházak mint külső társadalmi szervezetek bizonyos mértékig összefüggnek az állami alakulásokkal és egyéb társadalmi viszonyokkal és törekvésekkel is. Ezeket a viszonyokat sem szá-

bad szem elől téveszteniünk és számolni kell a gyakorlati élet követelményeivel is.

Mindezekből már most önként következik, hogy a vallásos erzés megélnékülésének oka az erkölcsi megújulás utáni vágy és törekvés, és azé az egyházé a jövő, mely mint társadalmi szervezet az emberiség erkölcsi megújulására irányuló törekvésben a leghatásosabbnak fog bizonyulni. (Helyeslés. Eljenzés.)

Bizzunk abban, hogy ez evangéliomi egyházunk. Ezen tanácskozásainkat pedig, a melyeknek feladata egyházi közigazgatási ügyeinknek intézése, kezdjük meg ezzel a bizalommal. (Zajos eljenzés.)

Egy megjegyzés dr. Schneller cikkére.

Dr. Schneller István tisztelt barátomnak azon terjedelmes cikkére, mely a „Debreczeni Protestáns Lap”-ban megjelent cikkemnek, e becses lapokba átvett egyetlen töredékes részletével, — bárha arra közvetlen reflektálni sem akart — nyolczadfél hosszú hasábon át foglalkozik, magam részéről csakugyan nem szándékozom érdemlegetesen reflektálni, csakis annak egyetlen, téves állítását óhajtom, a valóságának megfelelőleg, helyreigazítani.

Schneller cikkének mindjárt elején, azt állítja, hogy „a Prot. Irodalmi Társaság sem alapszabályaiban, sem hivatalosan, az unitáriusokat ki nem zárta, sőt Ferencz József püspöknek lemondó levelét még tudomásul sem vette.”

Tisztelt barátom egészen tévesen van értesülve, a mint ezt a vonatkozó hivatalos aktából azonnal bebizonyítom.

Magyar Protostáns Irodalmi Társaság ideiglenes végrehajtó bizottsága, id. báró Vay Miklós elnöklete és Zsilinszky Mihály jegyzősége mellett 1889. márczius 3 án ülést tartott, mely ülés jegyzőkönyvének 3. pontja a következőket tartalmazza:

„3. Szőnyegre hoztván a Magyar Prot. Irodalmi Társaság megalakítása és szervezése iránt emelt aggodalmak olvasatott Ferencz József unitárius püspöknek levele, melyben — hivatkozással arra, hogy nem kíván okot szolgáltatni az ev. ref. egyházban, az unitáriusok miatt netán keletkező szakadásra, a nevezett Prot. Ir. Társaságból kilép, s egyúttal azon reményét fejezi ki, hogy ezen példáját hitsorsosai közül többen fogják követni, csaknem bizonyosnak jelezvén azt, hogy a debreczeniek, az unitáriusok miatt bátran beléphetnek a Prot. Irodalmi Társaságba. . . .

A végrehajtó bizottság hosszas és beható tárgyalás után, a következőkben állapotodott meg:

a) Mindenekelőtt teljesen méltányolja Ferencz József unitárius püspöknek, felolvasott levelében kifejezett indokait, s a Prot. Irod. Társaságból való kilépését tudomásul veszi. . . .

c) A mi pedig a tiszántúli egyházkerületnek határozatát és az abban kifejezett aggodalmat és óhajtást illeti, arra nézve a végrehajtó bizottság áthatva lévén e kérdésnek nagy elvi fontosságáról s érezve a hazai protestantizmus megoszlásából eredhető veszélyeket, kimondja, hogy:

Mivel az alapszabályoknak szövege, melyben az unitáriusokról szó sincs, ily aggodalomra okot nem szolgáltat;

mivel az unitárius püspök, a támadt aggodalmakra való tekintetből, már tényleg kilépett a társaságból s fennebb idézett levelében maga mondja, miszerint nem kéti, hogy kilépési példáját hitsorsosai közül többen követni fogják, s csaknem bizonyosra veszi, hogy az unitáriusok miatt bátran beléphetnek a debreczeniek a Prot. Irod. Társaságba;

mivel végre, a végrehajtó bizottság kiváló súlyt helyez a tiszántúli ev. ref. egyházkerületnek támogatására, minek következtében jegyzőkönyvileg kifejezett óhaját akképpen fogja figyelembe venni, hogy a végleges szervezés alkalmazásával, úgy a tisztikar, valamint az igazgató választmány és a bizottságok megválasztásánál, a tiszántúli egyházkerület álláspontja tényleg érvényesüljön.

Mindezeknél fogva tisztelettel felhívja az egyházkerületi közgyűlést, hogy a saját híveinek netán még létező lelkiismereti aggodalmai eloszlásával, a százados mulasztás helyrehozására hivatott Magyar Prot. Irod. Társaság végleges szervezéséhez, testvéries bizalommal hozzájárulni s annak óhajtott üdvös működését, hathatós támogatásával előmozdítani kegyeskedjék.

Ismétlem, hogy e határozat br. Vay Miklós elnöklete és Zsilinszky Mihály jegyzősége mellett létesült.

Ez az az alap okmány, vagy ha úgy tetszik kétoldalú, kölcsönös megállapodás, melynek alapján a Magy. Prot. Irod. Társ. 1889. márczius 24-én megalakult, szervezkedett s azóta fennáll és működik.

A mi történeti tény, azt visszacsinálni semmiféle szép szavakkal és ragyogó elméletekkel nem lehet; a kölcsönös kétoldalú megállapodást sem lehet egyoldalulag megváltoztatni, annyival inkább félrelökni.

Mi, a megalakulás után, az alakulási küzdelmek aktáit lezártuk. Soha, de soha szóba nem hoztuk azt a furesa dolgot, hogy Ferencz József

püspök úr és az unitáriusok a Társaságból kiléptek s mégis bentmaradtak. Ha ők magok ezt lehetőnek tartották és tartják, mi nem gondolunk vele. Ezt a jegyzőkönyvet se emeltük volna ki soha a levéltárból, ha arra a báró Prónay által felvetett indítvány okot nem szolgáltattak.

Hanem, hogy ily történeti előzmények után, mi értelme és mi helye van bárki részéről az unitáriusok betessékelésének, azt (Schneller t. báró szavait használva) értse, a ki érti!

RÉVÉSZ KÁLMÁN.

Jegyzőkönyv

a dunántúli ág. hitv. evang. egyházkerület lelkészi egyletének
Győrött, 1901. augusztus 30-án tartott üléséről.

(Folytatás és vége.)

7. A múlt évi kerületi lelkészi értekezlet jegyzőkönyvének 6 ik pontjában felvetett azon kérdésre vonatkozólag, vajjon a még fel nem avatott hitjelöltek, illetőleg theológusok prédikálás alkalmával felvehetik-e a hivatalos papi öltönyt? — az esperességi lelkészi értekezlet véleménye megszlik.

Többek felszólalása után, az értekezlet ki mondja, hogy a hivatalos papi öltöny csakis a felavatott lelkészeket illeti meg.

8. Ugyanazon jegyzőkönyv 7. pontjában foglalt azon indítványt, hogy költségkimelés, főképpen pedig a testvéries egyetértés ápolása szempontjából az egyházmegyei lelkészi és tanítói egyletek egy- és ugyanazon gyülekezet kebelében, egy napon tartásák összejöveleiket és együtt járuljanak az Urasztalához, — a legtöbb értekezlet elvben helyesli ugyan, de azt a gyakorlatban kivihetetlennek tartja; mert a legtöbb esetben a tanítói egyletek elnöke is lelkész lévén, ez a lelkészi értekezletből ki lenne zárva és a tanítói egyletek gyűléseiket leányegyházakban nem tartathatják. Különben is, már a jó példa kedvéért is helyesebb és üdvösségesebb, ha a tanító nyugodtan és buzgón elkészülve — otthon a hivekkel együtt élvezzi az Urvacsoráját.

Az értekezlet elvben szintén helyesli az indítványt, de annak gyakorlati alkalmazását csak oly egyházmegyében és csak akkor ajánlja, a hol és a mikor azt a helyi viszonyok czélszerűnek mutatják

9. Ugyanazon jegyzőkönyv 8-ik pontja értelmében Stettner Gyula esperes „a hétköznapi könyörgéseknél olvasandó bibliai szakaszok“ kijelölésére vonatkozó munkáját kiegészítve, illetőleg befejezve, további eljárás czéljából a kerületi lelkészegylet elé beterjeszti.

Az értekezlet Stettner Gyula esperes úrnak

kiváló szakismerettel és lelkiismeretes gondossággal elkészített nagybecsű munkálatáért jegyzőkönyvileg meleg köszönetet szavaz s elhatározza, hogy e munkálat külön füzetben 1000 példányban kinyomassék, az egyes gyülekezetek által a lelkészi és tanítói hivatalok számára ahhoz alkalmazkodás czéljából megszereztessek és a hétköznapi könyörgések alkalmával használtassék.

10. Ugyanazon jegyzőkönyv 9-ik pontjában foglalt azon indítványt: „Válasszunk alpüspököket, avagy missziói superintendenseket“ — az egyházmegyei lelkészi értekezlet egyhangulag elvetik, mert az egyházunk szervezetével ellenkezik. A belmisszió fontos és szent ügyét a püspök kezéből ki nem vehetjük. Inkább lássuk el a püspöki titkári állást oly fizetéssel, hogy arra a legjelesebb lelkészek pályázzanak, a kik aztán a püspököt sokoldalú munkájában hathatósan támogatják.

Az értekezlet hozzájárul az egyházmegyei lelk. értekezlet véleményéhez, az alpüspöki, avagy misszió superintendensi hivatalt feleslegesen tartja és Krupecz István udvarnoki lelkész fentebbi indítványa felett napirendre tér.

11. Tárgyaltatott a kerületi énekügyi bizottság által készített „énekár“nak közrebocsátott és az egyházmegyékhez, valamint egyes érdeklődőknek is hozzászólás végett megküldött I. próbafüzete, melyet előadó a hírlapokban megjelent kritikákkal szemben védelmébe vesz.

Miként az egyes egyházmegyék eme 188 ünnepi éneket magában foglaló próbafüzetet teljes elismeréssel, kedvezően fogadták, úgy a kerületi lelk. értekezlet is helyesli az illető énekügyi bizottság által a régi és új énekek megválogatásában követett irányt; melegen üdvözlö a kellő körültekintéssel és higgadt megfontolással munkálkodó bizottságot nehéz, de magasztos feladatának üdvös sikerrel kecsgető megoldásában és teljesen egyetért vele mindaddig, míg a megkezdett nyomon halad tovább s arról egyes — sokszor illetéktelen és alaptalan hírlapi gáncskodások által magát eltántoríttatni nem engedi.

12. „Az iskolai bizottságok szervezetéről“, valamint „a vallástanítás tervéről“ szóló egyetemes szabályrendeletet csak néhány lelkészi értekezlet tárgyalhatta tüzetesebben s ezek sem nyilatkoznak arról kedvezően. Nevezetesen a soproni felső egyházmegyei lelkészértekezlet részletesen feltárja annak számos fogyatkozásait, kimutatja annak a gyakorlatban kivihetelenségét és még tárgyalás alapjául sem hajlandó azt elfogadni.

Tekintve, hogy ezen ügy az állandó választmány révén a kerületi gyűlésen különben is elő fog jönni, e helyen az értekezlet annak tárgyalásába nem bocsátkozik bele.

12. A veszprémi egyházmegye „bakonyvidéki“

lelkészi értekezlete több rendbeli indítványt tesz; ezek közül a következő három:

a) István király napja, vagyis aug. 20-a, mint nemzeti ünnep nálunk protestánsoknál is istentisztelettel és egyházi beszéddel ünnepeltessék meg;

b) történelmi, szövelemzési szempontból és egyházunk tanaira való tekintetből — az újszövetségi iratok szerzői előtt a „szent“ jelző, úgy az életben, mint az alkalmi rájuk hivatkozásoknál hagyassék el;

c) mondassék ki általános elvül, hogy kereszt szülőkül ágostai és helvét hitvallású híveken kívül más felekezetbeli egyén el ne fogadtassék, vagy legalább is más felekezetbeli a gyermeket keresztvizre ne tarthassa:

a kerületi lelkészi értekezlet által el nem fogadtatott.

A következő indítvány azonban:

d) Tételesen meg a szükséges lépések arra nézve, hogy vasárnapokon és ünnepnapokon istentisztelet ideje alatt ne legyen szabad a községi hivatalokban tanácskozási, képviselőtestületi, vagy más egyéb üléseket és tárgyalásokat tartani és ez által a híveket a templomba járástól elvonni: általános helyesléssel elfogadtatott és e fontos indítvány úgy az egyetemes lelkészi értekezlethez, valamint a kerületi gyűléshez is a szükséges törvényes lépések megtétele céljából pártolólág felterjesztetni határoztatott.

Azon indítványa pedig:

e) Mely szerint egyöntetűség szempontjából valamely egységes szertartási könyvnek (ágen-dának) — nevezetesen a dunántúli kerületben a Gyurácz-féle ágen-dának kötelező behozatalát ajánlja; bővebb megfontolás és beható tárgyalás szempontjából az egyházmegyei lelkészi értekezletekhez leszállítatik. Ugyanezek egyidejűleg a papi öltöny és papi süveg egyformaságát is megbeszélésük tárgyává tehetik.

14. A tolna-somogy-baranyai egyházmegye „déli“ lelkészi köre az egyházmegyére nézve indítványozza, hogy az iskolai évet mindenkor a templomban, az összes tanuló ifjúság jelenlétében — alkalmi imával nyissák meg.

Ezen indítványt a kerületi lelkészi értekezlet is magáévé teszi és kimondja, hogy a tanév minden gyülekezetben ünnepélyes istentisztelettel nyitassák meg, melyen az iskolás gyermekeken és tanítókon kívül a szülők, rokonok és egyéb tanügybarátok s gyülekezeti tagok jelenléte is kívánatos.

15. Fadgyas János nagy-baráti ev. lelkész sürgős indítványt tesz arra nézve, hogy a közlegő képviselő választásoknál csupán olyan jelöltet támogassunk, a ki a lelkész-fizetésének 1600 koronára leendő haladéktalan kiegészítését, a prot. lelkészek korpótlékának az állampénztárból leendő megadását és a prot. lelkészek részé-

re egyéb — állami tisztviselők és tanárok által már is élvezett kedvezményeknek kieszközlését programjára írta.

Az értekezlet az indítvány felett napirend-re tér.

16. Zábrák Dénes előadó bemutat egy csinos kiállítású „Keresztyén családi emlékkönyvet“ és indítványozza, hogy — miként az Németországban már régóta szokásban van és a soproni ev. gyülekezetben is több évi gyakorlat tanúsága szerint igen üdvösnek és az egyházas érület emelésére nézve áldásosnak bizonyult — adjon ki egyházkerületünk is magyar nyelven egy ily családi emlékkönyvet és ajándékozzon meg azzal esketés alkalmával minden új házaspárt, szorosabban összefűzvéen őket ezáltal egymással és az anyaszentegyházzal. Ezen emlékkönyv, mely nem csupán családi krónikát foglal magában, hanem megfelelő illusztrációkkal ékeskedik, magvas szentírásbeli helyeket és épületes, tanulságos olvasmányokat is tartalmaz s mely a könyvnyomdász mellékelt költségvetése szerint példányonként csupán 34 fillérbe kerülne, — csakhamar elterjedne egyházkerületünkben, sőt annak határán túl is, az egyházi esketésnek fontosságát nagyban emelné és az egyházas közszellem ápolására üdvös befolyást gyakorolna.

Ezen fontos indítvány behatóbb tárgyalás céljából leszállítatik az egyházmegyei lelkészi értekezletekhez, oly felhívással, hogy azok ez ügyre vonatkozó véleményüket a jövő évi kerületi lelkészi értekezlet elé terjesszék.

17. Elnöklő püspök úr, hivatkozván a prot. nőnevelés már fentebb is hangoztatott nagy fontosságára, tudatja az értekezlettel, hogy község¹ ev. felsőbb leányiskolánknak az V. és VI. osztályal leendő kiegészítése már a jövő 1901/2 tanévre vonatkozólag tervbe vételet és pedig oly célzattal, hogy ezen két felső osztály az illető leánynövendékeket egyszersmind a tanítónő-képző intézet I. és II. osztályára is előkészítené. A tanítónőképző III. és IV. osztályának felállításáról később lehet szó. Ily formán a tanulmányait folytatni kívánó leánynövendékeknek további kiképzetésére alkalmat nyújthatnánk, valamint a tanítónői pályára készülőek sem akadnának fenn céljuk elérésében, a mennyiben a vizsgát az egyes képezdei osztályokról a soproni tanítónőképezdében letehetnék. Így tehát a tervbe vett V. és VI. osztály kettős célnak szolgál. Ezután lelkes szavakban felhívja a lelkészeknek figyelmét ezen intézetnek hathatós támogatására. Igyekezzenek minden erejükkel és befolyásukkal odahatni, hogy a részvét és jóindulat ezen leányiskola felé irányuljon, hogy annak javára minden egyes gyülekezet hozza meg a maga erejéhez mért áldozatát. Ajánljának fel a gyülekezetek az intézet részére bizonyos összeget évi segélyül, vagy pe-

dig — a helyi viszonyok szerint — gyűjtsenek annak céljaira terményeket, élelmi szereket, gabonát, gyümölcsöt s bármilyenű természetményt s küldjék azt be, — ha pedig a termények beküldése nehézségekkel járna, értékesítsék azokat a legközelebbi piacon és a pénzt juttassák el az intézet pénztárába. Ezáltal egyházunknak, Isten országának tesznek szolgálatot, a mi jutalom nélkül nem marad.

Az értekezlet óhajtja a községi leánynevelő intézetnek már most szeptemberben leendő kiegészítését és az intézetnek hathatós anyagi támogatását a lelkészúrsak jóakarataiba a legmelegebben ajánlja.

Ének.

— Saját dallam. —

Ezen kuruczkorbeli dallamra: Püspök városában. Orgonára átírta Kirchner Elek. Szövegét írta: Sántha Károly.

Mintha'szárnyon szállna
Én időm mint pára,
Elsiet nagy-sebten
Nyilnál sebesebben.
Én bölcsöm, a gyenge,
Még alig hogy renge:
Szegezik koporsóm —
Ez itt az én sorsom.

Óh örök istenség,
Mennyei szent Felség:
Add jól megfontolnom
Én mulandó voltom
Ebben van az élet,
Ha Téged ismerlek,
S kit elbocsájtottál,
Megtáltómul adtál.

Te szent Fiad vére
Mossa hófehérre,
Tisztává szívemet,
Mig sirom eltemet.
Ott sem érek véget
Óh Isten, ha képed
Tündöklik én rajtam,
Mert lelkem halhatian!

BELFÖLD.

Iskola és harangavatás Henczkón. A gömöri esperesség ez Alsó-Sajóhoz tartozó le-

ányegyháza 1900 őszén teljesen hamuvá égett. Ép fedél nem maradt. Az egyházat annál közelebbiről érintette a csapás, mert — épülőben lévő — már tető alá került új iskolája. melyet a lelkész buzgalma és a hívek áldozata, nagyerőfeszítéssel emelt, — még biztosítva nem volt. — Isten nevében fogtak hozzá: a porráégett község, a templom és az iskola fölépítéséhez. 1901 november 3 án bevégezett munkájukra az égi áldást kérhették. A falu újra épült temploma megújult, megolvadt harangjai helyett két új harang rázta ércnyelvének megoldódását és a kor legkényesebb igényeit is kielégítő iskola-épület a nemzeti és egyházi célra való felavatást. Ennek napja fölvirradtával, a Dobsina és Rozsnyó felől érkező vonatok számos előkelő vendéget hoztak; élükön Terray Gyula gömöri evang. főesperest fogadta lelkes örömmel és kísérete ünnepélyesen templomába a gyülekezet. Nem egy tekintet borult könybe, a mint fölzendült a hálaének és az egyház fíradhatatlan és lankadatlan lelkésze Chotvács Pál tartott beszédet, melynek iránya: Isten házába járjatok az Isten szolgálatára! A népszerű pap lelke a sokaságával egybeforrott. Majd fölhangzott az ének édes, magyar nyelvünkön és a főesperes négy pap kíséretében, szokott méltóságával lépett az oltár elé, hogy a harangok történetéből kiindult és az élet mélységeit föltáró szónoklattal avassa föl az új harangokat. („Ha az ő szavát hallandjátok ne keményítsétek szíveteket.“ Zsolt. 95.) A lélekemelő ténykedés után, — melybe hangos zokogás vegyült, — telvonultak az ünneplők a harangállványhoz és az egyházi ének zengése közben föl húzott harangok megkondultak. Zúgásuk kísérte a menetet az iskolához melynek kapujában a főesperest egy iskolásleányka virágcsokorral tisztán ejtett magyar szóban üdvözölte. A tanterem küszöbén fogadta az egyház lelkésze. Beszédjéből föltűnt: hogy az egyházat két izben, legkegyelmesebben nyújtott és legmagasabb ajándékával — 200 + 200 korona. — Ófelsége is segélyezte. Gróf Andrászi Géza, az illenczfalvi Sárkány család, Dobsina városa, a gömöri közművelődési egyesület hathatósan segélyezték a kisdud és jóra való gyülekezetet; Terray Gyula és Nagy Elemér a járás főszolgabírája buzgókodtak karöltve az előljárással fölemelésén. Magasztos volt az iskola fölavatása; és a főesperes lélekemelő hazafias beszédje után, megzendült a himnusz, melyet az ünneplő sereg együtt énekelt. Az ünnepélyt mintegy 60 terítékű lakoma követte az iskola tantermében. Az egy örömben egyesültek, a közös sikerben örvendezők megkoronázott munkáját, tartsa fönn az Ég!

Budapest en a r. kath. kongresszus alkalmával a magyar nemzeti lobogó mellé sok helyen kitűzték a pápai lobogót is. Ez a lobogó a

pápai világi uralmának jelvénye, azért nincs helye Magyarországon. Ugyanakkor nagy körmenetet tartottak a legnépesebb utcákon templomi lobogókkal és hangos énekléssel. Ez ellen tiltakozunk. Csináljon a r. kath. egyház a templomban olyan czifra szertartást, a milyen jól esik neki, de az utca nem az övé és nem istentisztelet helye. Ha protestáns vagy zsidó ugyanakkor azon az utcán üzlet elé akar hajtatni, vagy barátjával meg akarja valami ügyét beszélni: miért legyen az abban akadályozva? Megadni a tiszteletet a körmenet előtt: képmutatás volna, meg nem adni: botránykozgatás. Sok helyen sértések támadtak már ebből.

Az Evang. egyházi szemle szerkesztői üzeneteiben a f. év elején azt írta Szeberényi Lajos: nem is tudta, hogy Veres J. Kővágó-Órsön a népet az 1895 i képviselőválasztás alkalmával arra izgatta, hogy hagyja el a templomot, midőn Czuppon Sándor lelkész a szószékre lép, — s megtoldotta ezt ő hozzá illő megjegyzéssel. Én azonnal kijelentettem e lapban, megírtam Czuppon Sándornak, hogy ez nem igaz. Azonban egyik sem vonta vissza a közleményt. Nem maradt egyéb hátra, mint hogy becsületsértés és rágalmazás miatt: vádat emeltem Czuppon Sándor ellen, ki levélben elismerte, hogy azon sorokat ő írta Szeberényinek az előfizetési utalvány szelvényén. A tárgyalás f. hó 7-én volt Tapolezán. A tárgyalás előtt Czuppon Sándor ügyvédje meg egyezésre tett ajánlatot; én azt elfogadtam, ha Czuppon kielégítő nyilatkozatot ad, a lapban azt közlésezi, költségeimet megtéríti. Ez megtörtént.

A nyilatkozat így szól:

Nyilatkozat.

Sajnálom, hogy Szeberényi úr a hozzá közzétételének szándéka nélkül intézett postautalvány szelvénynek azon tartalmát, hogy Veres József úr hiveimet ellenem arra izgatta, hogy a templomot hagyják el, az „Egyházi Szemlé”-ben közzé tette.

Sajnálom ezt, mert meggyőződtem arról, hogy Veres József úr ellenem nem izgatott.

Sajnálom tehát, hogy a fenti közzététel által Veres József urat sértettem.

Tapolezán, 1901. nov. 7.

Előttünk: Czuppon Sándor s. k.
N. N.
N. N.

Ezzel részemről Czupponnal be van ez az ügy fejezve: Szeberényi Lajos ellen szintén becsületsértés és rágalmazás miatt adattam be keresetet a sajtóbirósághoz, azonban az ügyvédi irodában tévedésből Aradra czimezték azt Nagyvárad helyett, — s a mikorra visszakaptuk: a beadás ideje már elmúlt. Szeberényi így menekült meg szárazon; — e fölötti örömeben olyan élczelő-

déssel kísérte megjegyzéseivel eljárásomat, a milyen ő hozzá méltó. Ő fölötté tehát ezek után — ítéljen a közönség. Veres József.

Kérelem. A soproni építő- s földhitelbank bukása folytán Sopronnak majdnem összes kereskedői, iparosai, egyesületei, intézetei stb. közel a tönk szélére jutottak. Hát a dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerület, tanintézetei, a lelkészi gyámolda stb. mennyire állanak a bukott bankkal összefüggésben? Kérem a pénzügyi bizottságot, főszámvévő urat, pénztáros urat stb. adjanak ez ügyben minél előbb a valóságnak teljesen megfelelő világos, tiszta, igaz tudósítást.

Egy dunántúli ev. falusi lelkész.

Dr. Szabó Sándor jogakadémiai ny. r. tanár „Pénzügyi Kódex” cz. nagy munkájának első, az illeték-egyenértékről szóló kötetében a 23 ik lapon található az utóbbi hiteles kimutatás mely szerint a magyar róm. kath. és gör. kath. érsekségek és püspökségek „törzsvagyona az épületeken és az állandó felszerelvényen kívül” a miniszteri számvéviségi nyilvántartásokban a következő:

I. Törzsvagyon tőkében és követelésekben:

az esztergomi érsekségnél	1.650,904	kor. 42 f.
az egri érsekségnél . . .	898,379	„ 26 „
a kalocsai érsekségnél . .	2.460,774	„ 96 „
a besztercebányai püspökségnél	622,539	„ 84 „
a csanádi püspökségnél . .	1.241,959	„ 84 „
a győri püspökségnél . . .	1.676,745	„ 46 „
a kassai püspökségnél . . .	312,285	„ 72 „
a nagyvárad püspökségnél	3.503,988	„ 16 „
a nyitrai püspökségnél . .	1.275,676	„ 48 „
a pécsi püspökségnél . . .	2.805,553	„ 12 „
a rozsnyói püspökségnél . .	233,333	„ 07 „
a szatmári püspökségnél . .	458,763	„ 47 „
a székesfejérvári püspökségnél	115,070	„ 83 „
a szepesi püspökségnél . . .	437,686	„ 39 „
a szombathelyi püspökségnél	862,099	„ 91 „
a váci püspökségnél	1.552,397	„ 24 „
a veszprémi püspökségnél . .	859,737	„ 16 „
az eperjesi püspökségnél . .	88,241	„ 56 „
a munkácsi gör. kath. püspökségnél	216,124	„ 74 „
a nagyvárad püspökségnél	1.578,364	„ 88 „
a lugosi püspökség a miniszteri tárczából élvezévi	21,000	„ — „
a szamosújvári hasonlókép-pen	21,000	„ — „

Összesen csekély: 22.895,908 kor. 46 f.

II. Törzsvagyon földbirtokban:

az esztergomi érsekségnél 94,465 1174/1600 h.

az egri érsekségnél . . .	41,950	348/1600 h.
a kalocsai érsekségnél . . .	92,251	295/1600 „
a besztercebányai püspökségnél	31,243	368/1600 „
a csanádi püspökségnél	12 303	1190/1600 „
a győri püspökségnél	18 789	1511/1600 „
a kassai püspökségnél	8,819	1146/1600 „
a nagyváradai püspökségnél	107.087	1066/1600 „
a nyitrai püspökségnél	13.408	1596/1600 „
a pécsi püspökségnél	23.603	1455/1600 „
a rozsnói püspökségnél	7,181	1219/1600 „
a szatmári püspökségnél	23.890	841/1600 „
a székesfejérvári püspökségnél	7,610	1241/1600 „
a szepesi püspökségnél	22.977	1126/1600 „
a szombathelyi püspökségnél	7,591	748/1600 „
a váci püspökségnél	24,588	1401/1600 „
a veszprémi püspökségnél	53,561	1448/1600 „
az eperjesi püspökségnél	10,065	708/1600 „
a munkácsi gör. kath. püspökségnél	3,676	634/1600 „
a nagyváradai gör. kath. püspökségnél	137,744	545/1600 „
Összesen:	742,812	84/1600 h.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a fent elősorolt tőkéken kívül a törzsvagyont képezik még az italmérési jogok váltásául kifizetett tőkék is. Az erdélyi róm. kath. és gyulafehérvári gör. kath. érsekség szintén birnak ingo és ingatlan törzsvagyonnal, de ezek, valamint a káptalanok és szerzetes rendek nagyterjedelmű birtokai miniszteri számvevőség által ekkoráig nyilván nem tartatnak, bár mint az egyházi közvagyon alkatrészei, azon nagy összegű tőkékkel együtt, melyek azokhoz tartoznak, nyilvántartandók lennének. Bizony ezek az adatok nem mutatnak apostoli szegénységre.

KÜLFÖLD.

A németországi belmissziói egyesület mult hó 23. 26. napjain Eisenach Luther városában tartotta 31-ik évi nagygyűlését. A tartomány-egyházak és a theol. fakultások gazdagon voltak képviselve s a különböző egyházi és theol. pártárvnyalatok között a legnagyobb egyetértés uralkodott. Az azon tartott főbb előadások közül kiemeljük a következőket: Behrmann hamburgi senior „a Lutherbibliáról s a német népről“ értekezett s e bibliának a német nép nyelvére, vallására és erkölcsiségére gyakorolt befolyását fejtette. Az első főgyűlésen Seebert berlini tanár tartott igen tanulságos és tartalmas felolvasást „Luther állásáról kora erkölcsi és szociális bajaihoz s annak példányképszerű jelentőségéről az

ev. egyházra.“ Luther elveit ma is használhatjuk az egyháztársadalmi életnek evangelizálása tekintetében. A viszonyok alapos megismerése az egyháznak a korszellemhez való viszonya, az egyházközségi élet praktikus ev. kiépítése, az állam és az egyház egymáshoz való viszonya s főleg az evangéliom szociálpolitikai erejének felismerése tekintetében Luther máig is példányképe a belmisszió áldásos gyakorlatának. Majd Kinzel fridenau tanár „a művészet szabadságáról“ tartott előadást s közelebbről a művész erkölcsi személyiségét s a művészet természetes erkölcsi korlátait fejtegette. Egy cenzurális bíróságra akarja bizni a művészek és a művészet értékének emelése céljából s főleg a közerkölcsiség szempontjából a műrecek megítélését. Eppen a belmisszió feladata a művészet szempontjából is a nép erkölcsi lelkiismeretének élesztése s annak beismerése, hogy minden rendű és rangú emberre nézve az üdv egyedül a Krisztusban van. A főgyűlések után u. n. speciális értekezleteket is tartottak, a melyeken különféle kérdésekről értekeztek.

Igy Koblinski eislebeni superintendens „a foglyok lelkipásztori gondozásáról“ értekezett s kimutatta, hogy az „alapelveleg az egyház joga és kötelessége“ Előadásának a veleje abban van, hogy a foglyok lelkipásztori gondozását egyházközségileg kell szervezni, mivel annak egyházi jellegűnek kell lennie, mint minden más egyházi foglalkozásnak. Majd Stammer hallei tanár „a polgári törvénykönyvről és a belmisszióról“ tartott előadást. Mindkező az emberek helyes magaviseletét s békés együttélését és együttműködését célozza, úgy, hogy erről az oldalról találkozik a polgári törvénykönyv a szolgáló szeretetet valósito belmisszió alapelveivel. E törvénykönyv is hangsúlyozza „a hitet és hűséget,“ „az erkölcsi kötelességet“ s „a méltányos viselkedést,“ mint a belmisszió. Úgy Seebert, mint Stammer tanár előadásánál eltekintettek annak a behatöbb megvitatásától. Azután Schreiber brémai missziói felügyelő „a női diakónia új útjairól“ értekezett. Négy ok teszi szükségessé az „új utakat,“ u. m a diakonisszák nagy szükséglete, azok hiánya, a kath. irgalmas nővérek óriási szaporodása s az u. n. „szabad nővérek“ szaporítása. A statisztikából megtudjuk, hogy 1895. óta az anyaházak száma 75, a melyekben 1898: 12935 s 1901: 14501 nővér volt (8977 diakonissza s 5524 próbanővér.) Ma 5211 helyen működnek. A bevételek legújabbban 10.455,153 márkáról 13.455,153 márkára emelkedtek. De azt is megtudjuk, hogy Németországban ma kétszer annyi kath. nővér működik, mint prot., holott a katolikusok csak $\frac{1}{3}$ részét teszik az ev. lakosságnak. A női diakónia „új útjait“ a felolvasó annak a modern nőkérdéshez való csatlakozásában, egyhá-

ziassá tételében, az egyházközösi diakónia szervezésében s a synodáldiakónia létesítésében látja s új anyaházakat, új erőket és új szeretetet sürget a prot. egyháztársadalmi élet egész vonalán. Végül Streetz superintendens „a keresztyén közösségek feladatait” ismertette az egyházhoz és a belmisszióhoz való viszonyukban. Mint látjuk e kongresszuson is a belmisszió számos ágát ismertették és megvilágították. Csak mi nem tudunk dűlőre jutni a belmisszió művében!

„Der Heide” cím alatt indult meg a m. hónapban egy folyóirat. Szerkesztője Hildebrandt Charlottenburgban. A keresztyén vallás ellen irányul „a vallási renaissance,” tehát egy új pogányság érdekében. Kómikus gyűlölettel viselkedik a keresztyénség ellen. „Krisztus nyomait” csak a vallásháborúkban, boszorkány pörökben s az országok elpusztulásában tudja megtalálni. Szorgalmasan gyűjtögeti a „nagy férfiak” aditait a keresztyénség ellen s előszeretettel közli a közönséges sajtónak „a klerikusok tévedéseiről” stb. szóló tendenciózus közleményeit. Azt hiszi, hogy a szociáldemokratia támadásai sem elégségesek a keresztyénség megdöntésére. Így „erkölosiség és keresztyénség” című közleményében „bizonyos ker. köröknek ama nevetséges prűdériájáról” szól, a mely megkivánta a lex Heinzét, „a mi még a brahmanoknál és buddhistáknál sem lett volna lehetséges.” Tehát — és ez a konkluzió! — vissza a természetvallásokhoz! Jól mondja e lapról Luthardt lapja, hogy „az egész vállalatnak inkább pathológiai, mintsem kultúrális érdeke van A keresztyénségre szórt szidalmakból ma senki sem él, még Singer és Bebel sem Egy nem normális főnek kuriózuma az egész.” S ezzel talán eleget is mondottunk a keresztyénellenes új vállalatról!

A hajótöröttek megmentésének német egyesülete, a melynek protektora a német császár s tiszteletbeli elnöke Henrik porosz főherceg, nem rég adta ki az 1900/1901. évi munkásságáról szóló jelentését. Ebből megtudjuk, hogy az utolsó évben 100 emberélet lett mentő sajkák által megmentve. Az egyesület fennállása óta megmentett személyek száma 2817. Az u. n. mentő állomások száma 120, az előző évben volt 116. Ebből 76 a keleti s 44 az éjszaki tengeren van. Kettős állomások vannak Mecklenburg két helyén. 62 fiókegylete van. Összes évi bevétel volt 295,671, az előző évben 316,469 márka. 53,490 tag az utolsó üzleti évben 50,006 márka tagsági díjat fizetett. A rendkívüli bevétel 68,348 márka. Kiadás volt 266,370, az előző évben 213,629 márka. A segélyalapból, a mely ma 112,195 márka, 18 férfi és 12 özvegy 3650 márka segélyben részesült. Valóban nemes és humanus egyesület az emberélet megmentése szolgálatában!

* A pozitív irányú teológusok évenként Gosslar városában találkoznak s ott tudományos theol. kérdéseket fejtegetnek. Így a szeptemberi értekezletűzőn Nathusius greifswaldi tanár „az általános vallástudomány a theol. studiumba való beillesztéséről” és Kunze lipcei tanár „az ev. dogmatika jelenkori egyházi feladatáról” tartott előadást s igen élénk diskusszióra szolgáltattak alkalmat. A jelenkori égetőbb egyházi kérdéseket is élénken megvitatták. Jövőre a téli semester végére tervezik ez összejöveteleket, hogy azokon többen is megjelenhessenek. Német testvéreink ilyen tudományos értekezletek megtartására is ráérnek, míg mi a sok gyakorlati egyházkormányzati és közigazgatási kérdésekkel vagyunk elhalmozva!

A müncheni belmissziói egyesület a folyó tél folyamán is egy előadási ciklust rendez, a melynek vezérlő eszméje „az ev. egyház” leend. Így előadást tart Buchner berthelsdorfi missziói igazgató „az ev. egyházzal s annak pogány missziójáról.” Sperl vohenstraussi lelkész „a művelt laikus vallási bizonyosságáról és ítélő képességéről az ev. egyházban.” Kahl berlini tanár „az ev. egyházzal és a kath. tolleranzjavaslatról.” Stöcker berlini udvari lelkész „az ev. egyházzal mint népegyházzal.” Bachmann nürnbergi lelkész „az ev. egyházzal és a bibliáról” és Ihmels erlangeni tanár „az ev. egyházzal és annak theológiájáról.” Ily összefüggő előadásokat a protestantizmus műveltebb és tömörebb helyein mi is tarthatnánk! Ez is egy darab belmisszió.

Berlinben a munkanélküliek gondozásának egyesülete az elmúlt évben 32 vasárnapon át 2 templomban 25,706 hajléktalant ellátott s az istenigéjével megvigasztalt. A vasárnapi vendégek átlagos száma volt 797 (az előző évben 707) s a kiadás vasárnaponként 97.07 márka. Az összes kiadás 13,772 márka, a miben a hajléktalanok segélyezése és útiköltsége címén 4374 márka szerepel. Többlet kiadása volt 2695 márka. Az ú. n. „Jugendhilfe”-t 4007 férfi és fiatal ember vette igénybe, a kik között 84 még nem volt 17 s 1106 még nem volt 21 éves. 97 fiatal tékozló szüleinek és hozzátartozóinak visszaadatott, 83 hazájába tért, 321 foglalkozást kapott s 300 más egyletek gondozására bízott. 274 ifjú ellátást nyert, 17 háló szobát kapott. 42-nek kiváltotta az egylet az elzalogosított tárgyakat, 185-nek rendbe hozta az okiratait, 441 ruhát kapott, 2-nek szerszám jutott, 3727 étkezési kártyában részesült s 241-nek alkalmat adott övéinek levelet írni. Valóban nemes emberszereteti dolog a munkanélküliek ilyenmő gondozása, a melyre nekünk is, főleg Budapesten, igen nagy szükségünk volna. Így találja meg a maga útjait a keresztyénség ev. szeretete a munkásoknál is, a kik között 548 kath.

és 22 zsidó is segélyben részesült. Tanulhatnánk tőle!

A szászországi bibliai társulat főegylete az 1900—1901 iki üzleti évben 31,304 bibliát, 10,674 új testamentomot és 195 zsolta-rost adott el. Ebből 550 új-szövetségi példány Ausztriába került s 9440 esketési bibliából csak magában Drezda városában 3355 darab kelt el. 537 biblia és 170 új-testamentom ingyen, 1366 biblia és 1568 új-testamentom mérsékelt áron adott. Főleg a katonaság körében terjesztik ingyen és mérsékelt áron. Az évi bevétel volt 114,751 márka, ebből 95,895 márka magából Szászországból került ki; 20,163 márka volt a húsvéti kollekták s 3 legátum 2 szer 1500, illetve 500 márka értékben. A kiadás volt 94,117 márka. A húsvéti kollekták előkészítéséről a társulat közlönye, az ú. n. „Bibelblatt“ 250,000 példányban osztott szét. A bibliatársulat ez áldásos munkásságához valóban nem kell kommentár!

A német erkölcsnemesítő egyesület okt. 27—29. napján Lipcsében tartotta XII iki évi nagygyűlését. Az ünnepi beszédet Scherhart udvari lelkész tartotta. Az állandó téma a biblia és az erkölcsiség volt, a mely következő előadásokban variált: „A biblia az erkölcsi kérdésekről“ Philipps berlini lelkésztől; „a biblia a házasságról s a családról“ Weber gladbach-i lelkésztől; „a biblia és a jelenkor erkölcsi világnézetéről“ Henning berlini képviselőtől; „a bordellkérdés küzdelmeiről“ Philipps lelkésztől; „a pinczérnök kérdéséről“ Wagner lelkésztől; „az alkoholismusról“ Mätzold drezdai lelkésztől; „a város és a falu kölcsönhatása az erkölcselenség kérdésében“ Zeller magdeburgi lelkésztől; „a német férfi és az erkölcsiség“ Sohm lipcsei tanártól; „a jelenkori skandálpörök tanulságairól“ Stöcker berlini lelkésztől stb. Végül többen a női kérdést is vitatták az erkölcsnemesítés szolgálatában. Sajnos, nekünk az erkölcsnemesítés ügye elaludt, mivel nem volt annak evangéliumi ize és sava!

„Hofkaplan“ cz. alatt megjelent Lipcsében (Gracklauernél) egy mű, a melyben „egy kath. lelkésznek“ érdekes „bécsi emlékezései“ foglaltatnak. Mintha beteljesednék Hase klasszikus „Polemikájának“ 40 évvel azelőtt irt ama jóslata, hogy „bizonyos kath. vonás észlelhető a prot. egyház némely rétegeiben és prot. vonás több kath. népnel.“ Mintha csak az osztrák „Los von Rom“ mozgalmára gondolt volna napjainkban! A pápás papok lelkiismereti aggodalmai s a gyónatószék bajai lépnek egy idő óta előtérbe az irodalomban. A „Hofkaplan“ is ilyen. Vannak benne „habsburgi messalliancok és szerelmi affairek, sőt egy főhercegnek egy bárónőhöz való tragikus romantikus viszonya. Szerző alapos ismerője a

bécsi aristokratikus és egyházi viszonyoknak, s bár elismeréssel adózik a cölibátusnak és az apácának, mégis kikel a kikeresztelkedett zsidóknak a hierarchiával való kaczerkodása ellen. Ime e zsidóságnak már érseke van dr. Kohn személyében Olmützben. Az osztrák császári házzal s annak tagjaival ismeretes s feltárja az aristokratia bűneit s a zsidó élelmes mozgolódásait. Elképzelhetjük, hogy a mű feltűnést fog kelteni a bécsi aristokratikus és klerikális körökben, a melynek egyes adatai a mi hazai viszonyainkra is ráillenek.

XIII. iki Leó pápa 25 éves jubileumát egy egész éven át akarja megünnepelni (1902—1903. februárjáig.) Úgy látszik, hogy a jubileumi év jövedelmezőnek bizonyult a kuriára. Lesznek újból Péterfillérek, római zarándoklások, ünnepi ajándékok s több a féle a „peccata germanorum“ fajából. Pápai kollekták és „pro Pontifice“ szóló imák is lesznek az egyes püspöki és érseki diöcesisekben. Ünnepi ajándéka is leszen egy arany tiarában, a melyre majd Magyarországból is átvándorol a mágnások és hölgyek pénze. Mindezek az ajándékok érdemjelekkel „bene merenti“ fognak járni, s így sokan lesznek a dekoráltak. Minden egyes egyházmegyéből lehet egy-egy ilyen aspiránst ajánlani a pápai államtitkárnak. Szóval: Róma mégis csak „e világból való“ egyház, a mely a híveket nemcsak legetteti, hanem olykor-olykor meg is nyirja. De abból azt is megtanulhatjuk, hogy a pápás katolicismus mozog minden téren a hívek összetartására és öntudatuk ébrentartására.

Luther theológiájáról egy monumentális mű hagyta el 2 vaskos kötetben a sajtó Köstlin hallei tanár és főegyházi tanácsos ismert tollából. Az illustris Luther tudós ebben a theológiát „a maga történeti kifejlődésében és benső összefüggésében“ ismerteti s műve méltán csatlakozik az ő nagyhirű Luther életrajzához. A mű 4 könyvből áll, a melynek elsejében „Luther benső életét és tanát“ mutatja be 1517-ig, másikkában „az 1517—15-1. nagy reformatori bizonyoságot“ adja elő „a worms-i gyűlésig,“ harmadikában „Luther további haladását ismerteti a katolicizmussal s a hamis prot. szellemmel szemben,“ s végül negyedikében „Luther ösztánát“ rajzolja 11 szakaszon át „a maga benső összefüggésében.“ Forrásszerű történeti alapon építi fel Luther tanrendszerét. A mű első kiadása még 1863-ban jelent meg, úgy, hogy a másodikban „teljesen átdolgozott és bővített kiadással“ van dolgunk. Lutherkedvelőink szives figyelmébe e művet is a legmelegebben ajánljuk.

Eperjes.

Dr. Szlávik Mátyás.

IRODALOM.

Dunántúli protestáns lap. „Akarja-e valóban a prot. egyház, s kell-e akarnia, hogy valahára életre keljen az 1848 XX. törv. czikk? Ha akarja, politikai és társadalmi jelentőségének egész súlyát mérlegbe kell vetnie s akkor nem térhet ki előle a kabinet, nem a parlament s nem fog kitérni előle a korona sem. De akarnia is kell. Hiszen prot. egyházi életünknek önmagában is annyi követelménye, annyi teendője van, hogy az elől kitérnie nem lehet, nem szabad, ha hivatásának meg akar felelni, ha annak eleget akar tenni. De a már fölébredt s mérleg fogait minden irányban mutogató klerikális reakcióval szemben is nemcsak prot. egyházi, nemcsak társadalmi, de politikai közszükség is, hogy egyházunk erőhöz jusson, teljes fegyverzetbe öltözködhessék. És ha jutnak százezerek fényes reprezentációkra, százezerekre menő adó engedélyek, sőt dotációk egyes vállalatokra; milliók sok esetben indokolhatatlan dolgokra, százmilliók nagyhatalmi célokra: kell, hogy jusson arra is, hogy a nemzet félszázadot meghaladott ígérete, az újabb törvényhozásnak ismételt is adott szava, ily a nemzeti élet benső erejét fejlesztő ügyben valahára ténynyá is váljék. Kell, hogy a vallásjogegyenlőség és viszonyosság annyiszor hangoztatott ígéretei, modern követelményei mellett maig fennálló amaz anakronizmus, a mi van az állami alapítványok dús jövedelmeit élvező, abból fényesen fenntartott kath. egyház javadalmazottjai s egyházi terhet nem ismerő hivei és a külön egyházi adó terhek alatt immár görnyedező, nyögő prot. egyház hivei között, elvalahára megszűnjék s a mit a nemzet fejedelmei, az ország közvagyonából, az akkor még egységes ker. egyháznak s az egyháztörvények bőkezűleg kiadtak; abból a különböző körülmények összehatása folytán kivált vallásfelekezetteknek is, a vallási szabadság és polgári jogegyenlőség jelen időszakában, (mint Deák Ferencz mondotta, az alapok és alapítványok jogi természetének megvizsgálására kiküldött orsz. bizottságban,) az igazságos, a méltányos osztályrész kiadásáért, illetve a bevett nem kath. vallásfelekezetteknek megfelelő kárpótlás adassék. Hát ugyan, mi tart vissza bennünket attól, hogy ily tekintélyes nyilatkozási ígéret daczára is, ama néma gyermekek maradjunk, a kiknek az anyjuk sem érti meg szavukat.

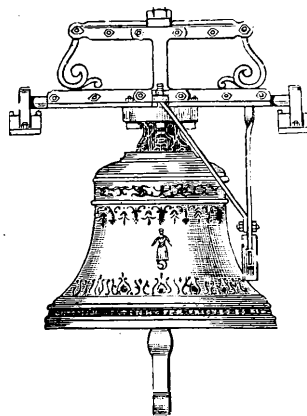
A magyar reform. egyház, opportunitási szempontból, újabban minden kissé feszélyező, kényesnek látszó kérdés elől kitér. — A kiknek pozíciójuk nincs, azok hiába emelik föl szavukat, a kiknek van, azok nem akarják kényes kérdések mérlegébe beledobni súlyukat, nehogy felekezetiességgel vádoltathassanak s ez által izolálják

magukat s elveszítsék befolyásukat. Ma a magyar prot. egyháznak, a hajdanból vastag nyakunak nevezett kálvinista eleme lutheránuskodik és a lutheri egyház vezérfiai azok, a kik fölmerik emelni az 1848. XX. t. cz. mellett szavukat; ellenben a kálviniak azok, a kik lefűjják a lutheriek sorokozását is.

Ily konstellációk között vegye kezébe a prot. egyház közönsége a sarokba dobott zászlót és bontsa ki azt Hadd lobogjon az a zászló!! S lobogtassuk azt, prot. öntudattal, prot. önérzetünk és jogérzetünk egész jelentőségével.*



Alapított 1816. Alapított 1816.
Hazánk legrégebbi harangöntője
SELTENHOFER FRIGYES FIAI
 osász. és m. kir. udvari szállítók
 * SOPRONBAN. *



Ajánlják legjobban berendezett harangöntőjüket a t. egyházak és községeknek.

Harangok bármely nagyságban és zengzetben, csak a legfinomabb harangérczből, tiszta csengető hanggal öntetnek.

Repedt harangok újra öntetnek; ezek, valamint az új harangok a már

megelevőkhöz teljes összhangzatban öntetnek. **Minden harang** hangja **előre** határozatlik meg.

Különösen figyelmeztetjük szabadalmazott **kovácsolt vasból** készült szerkezetünkre nagy harangok részére, mely által ezek könnyen húzhatók s a falakat nem rázzák. Fakoronákkal bíró harangok ezen szerkezetre olcsó ártért átalakíthatnak.

Kovácsolt vasból készült tűzmentes **harangállványokat**, czélszerű szerkezetben s olcsó árak mellett legjobban ajánlunk.

Előnyös feltételek engedtetnek.

Költségvetéssel s képes árjegyzékkel postafordul-tával szolgálunk. 9. 12—9

Tíz évi jótállás.



HÖNIG FRIGYES

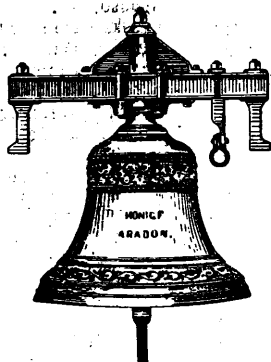
gőzüzemre berendezett

harang- és ércöntődéje, szivattyú-gyár

ARAD, Rákóczy-utca II – 28. szám.

→ Alapított 1840-ben. ←

A legnagyobb állami éremmel kitüntetve 1890-ben



Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben **40% súly és ár megtakarítás** éretik el.

Kitűnő jó hang és tartósságáért **10 évi szavatolás!**

A legkedvezőbb fizetési feltételek!

Vasúti szállítás ingyen.

Forgatható vasharangfelszerelések és vasharangállványok. **Régi harangoknak** forgatható vasszerelésre való átalakításuk avagy azoknak **csekély felülfizetés mellett új harangokkal való becserélésük.**

Bővebb felvilágosítás és képes árlapok kívánatra **díjmentesen** küldetnek. 10 24-18

Teljesen megjelent a THEOLOGIAI ISMERETEK TÁRA

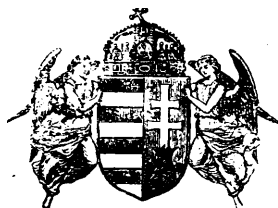
az összes vallás és egyháztudományi tudnivalók betűrendes tárháza, melyet **dr. Antal Géza, pápai theol. tanár, Rácz Kálmán, theol. licentiatus, pápai főgimnáziumi tanár, Révész Kálmán, kassai esperes-lelkész és dr. Tüdős István sárospataki theol. tanár** közreműködésével

ZOVÁNYI JENŐ

sárospataki theol. tanár szerkesztett és adott ki.

A három kötetből álló s összesen 1296 kéthasábos lapra terjedő, sűrű nyomású munkának megrendelési ára bérmentes küldéssel együtt **18 korona**, mely a szerkesztő kiadóhoz előlegesen és közvetlenül küldendő be. A munka külön megállapítandó feltételek mellett részletfizetésre is kapható. **Segédlelkészek 16 koronáért, hittanhallgatók 15 koronáért** rendelhetik meg.

94 1-1



NOVOTNY ANTAL

harangöntőde és vasharanglábgyár

→ Temesvár-Gyár város. ←

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányú

szabadalmazott átlukasztott HARANGJAIT,

melyek felső részükön a hegedűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint a régi modorúak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 408 kgros régi modorú haranggal. Ajánl továbbá forgatható vertvas-

harangokat, régi harangok ilyenekkel való újraszzerelését és vertvas-haranglábakat. 300 kgr. aluli harangok raktáron vannak.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak.

10 52-27

Az 1896. orsz. kiállításon Budapesten milleniumi nagy éremmel kitüntetve.



MAGYAR KIR. ÁLLAMVASUTAK TELI MENETRENDJE.

Indulás Budapest ny. pályaudvarra l. Délelőtt

idő	a vonat neme	h o v á
6:35	sz. v.	Czegléd, Szolnok
6:45	"	Esztergom
7:05	v. v.	Lajosmizse
7:30	gy. v.	Zsolna, Berlin
8:00	"	Bécs
8:15	"	Temesvár, Orsova
8:30	sz. v.	Temesvár
9:25	"	Bécs, Berlin

D é l u t á n

12:05	sz. v.	Czegléd, szolnok
12:50	"	Dorog
1:45	gy. v.	Bécs, Páris
2:05	sz. v.	Pilis-Csaba
2:20	"	Ersekújvár
2:30	gy. v.	Bukarest, Vercziorova
2:40	sz. v.	Esztergom
2:45	"	Czegléd
2:55	"	Lajosmizse
4:30	"	Szeged
5:15	gy. v.	Bécs
6:15	"	Zsolna, Berlin
6:20	sz. v.	Párkány-Nána
6:40	"	Esztergom
6:50	"	Vercziorova, Bukarest
7:25	v. v.	Lajosmizse
10:00	"	Bécs
10:10	gy. v.	Szeged, Vercziorova
10:20	sz. v.	K.-K. Félegyháza
10:40	"	Zsolna, Berlin
11:20	kel. e. v.	Belgrád, Konstantináp.
11:30	k o e. v.	Bukar., Konstantináp.

Erkezés Budapest ny. pályaudvarra. Délelőtt

12:50	k. o. e. v.	Konstantináp. Bukar.
6:15	sz. v.	Szolnok, Czegléd
6:25	"	Berlin, Zsolna
7:15	"	Bukarest, Vercziorova
7:25	"	Dorog
7:45	"	Bécs
7:50	v. v.	Lajosmizse
8:15	sz. v.	Párkány-Nána
8:25	"	K.-K. Félegyháza
8:35	"	Esztergom
9:40	gy. v.	Berlin, Zsolna
10:55	sz. v.	Szeged
11:05	"	Ersekújvár

D é l u t á n

1:25	gy. v.	Bukarest, Vercziorova
1:50	"	Páris, Bécs
3:15	sz. v.	Lajosmizse
4:15	"	Szolnok, Czegléd
4:35	"	Esztergom
5:55	"	Bécs, Berlin
7:00	gy. v.	Bécs
7:10	sz. v.	Temesvár
7:40	gy. v.	Orsova, Temesvár
9:00	"	Bécs
9:25	"	Berlin, Zsolna
9:50	sz. v.	Esztergom
9:58	"	Szolnok, Czegléd
11:10	v. v.	Lajosmizse
11:20	k. e. v.	Konstantináp. Belgrád

Indulás Budapest k. pályaudvarrol. Délelőtt

idő	a vonat neme	h o v á
6:20	v. v.	Trieszt, N. Kanizsa
6:50	gy. v.	Gy. Fehérvár, N.-Szeb- Kolozsv. M.-Sziget
6:50	sz. v.	Bécs, Grác
7:10	gy. v.	Kassa, Munkács
7:15	"	Zágráb, Fiume, Róma
7:30	"	Ruttka, Berlin
7:30	"	Fehring, Grác
7:35	sz. v.	Gödöllő
7:40	"	Belgrád, Bród
7:50	"	Kassa, Csorba
8:00	"	Zágráb, Fiume, Pécs
8:10	"	Arad, Brassó
8:30	"	Kolozsvár, Brassó
8:50	gy. v.	Bécs, Grác
8:50	sz. v.	Munkács, M.-Sziget
9:15	"	M.-Sziget, Stanisla
9:35	"	Ruttka, Berlin

D é l u t á n

12:00	tszsz.	Kis-Kőrös
12:25	sz. v.	Bicske
12:35	"	Hatvan
1:30	"	Gödöllő
2:00	gy. v.	Kolozsvár, Arad
2:15	"	Bécs, Páris, London
2:20	sz. v.	Szolnok
2:25	"	Bicske
2:35	gy. v.	Kassa, Lemberg
2:40	"	Belgrád, Konstantináp
2:40	sz. v.	Hatvan
3:00	gy. v.	Zágráb, Fiume, Róma
3:20	v. v.	A.-Szabolcs, Paks
3:35	sz. v.	Szabadka
3:45	gy. v.	Ruttka, Berlin
4:30	sz. v.	Győr
5:20	"	Ruttka, Berlin
5:45	"	Kolozsvár, Brassó
6:25	"	Hatvan
7:05	"	M.-Sziget, Stanisla
7:20	"	Bicske
7:35	"	N.-Kanizsa, Trieszt
8:00	"	Kassa, Csorba
8:30	"	Zágráb, Fiume, Eszék
8:55	"	Miskolcz, Lemb. Kassa
9:15	gy. v.	Kolozsvár, Bukarest
9:20	sz. v.	Pécs, Bród
9:50	"	Fehring, Grác
10:00	"	Arad, Brassó
10:20	"	Belgr., Eszék, Bród
10:45	"	Bécs, Sopron
11:10	v. v.	Ruttka, Miskolcz

Erkezés Budapest k. pályaudvarra. Délelőtt

idő	a vonat neme	h o n n a n
5:00	tszsz.	Arad
5:20	v. v.	Berlin, Ruttka
5:45	sz. v.	M.-sziget
6:10	"	Brassó, Arad
6:15	tszsz.	Bicske, Sárobgárd
6:35	sz. v.	Lemb. Kassa Miskolcz
6:40	"	Bécs, Sopron
7:05	"	Belgrád, Bród
7:10	"	Brassó, Kolozsvár
7:25	"	Grác, Fehring
7:30	"	Hatvan
7:50	gy. v.	Bukarest, Brassó
7:55	v. v.	Paks, A.-Szabolcs
8:15	sz. v.	Kassa, Csorba
8:20	"	Fiume, Zágráb, Eszék
8:40	gy. v.	Róma, Fiume
8:45	sz. v.	Hatvan
8:45	"	Szolnok
8:20	"	Győr
10:05	"	Szabadka
10:05	"	Ruttka
10:20	"	Nagy-Kanizsa, Trieszt

D é l u t á n

12:25	sz. v.	Gödöllő
12:50	gy. v.	Berlin, Ruttka
1:05	"	Konstantinápoly Belgr
1:25	"	Gyékényes, Pécs
1:30	"	Lemberg, Kassa
1:50	"	London, Páris, Bécs
1:50	"	Kolozsvár, Arad
3:10	sz. v.	Hatvan
4:25	"	Bicske
5:35	"	Gödöllő
6:05	"	Győr
6:20	"	Brassó, Kolozsvár
6:40	"	Belgrád, Eszék
7:00	"	Berlin, Ruttka, Szer.
7:15	gy. v.	Bécs, Grác
7:20	sz. v.	Brassó, Arad
8:00	"	Fiume, Zágráb, Pécs
8:10	"	Stanisla, M.-Sziget
8:30	"	Munkács, M.-Sziget
8:35	gy. v.	Róma, Fiume, Zágráb
8:45	tszsz.	Kis-Kőrös
8:50	sz. v.	Kassa, Csorba
9:15	"	Bécs, Grác
9:20	gy. v.	Berlin, Ruttka
9:40	"	N.-Szeben, Gy.-Fehérv
9:45	"	Kolozsvár, M.-Sziget
10:00	"	Grác, Fehring
	"	Munkács, Kassa

Érvényes 1901. október hó elsejétől. 3-3

Orosházán, nyomtatott Veres Lajos gyorssajtóján.